

CHOREOGRAAF ALAIN PLATEL OVER ZIJN GROOTSCHALIGE KOORPROJECT 'C(H)OEURS'

'Alleen trage verandering

Alain Platel: 'Een massa kan zich in een wip tegen jou keren. Iets wat ik als choreograaf al aan den lijve heb ondervonden.' © Jimmy Kets

Een opera regisseren? Alain Platel denkt er niet aan. 'Het is een machine waarin ik zou verdrinken.' Dus wordt 'C(h)oeurs' een typische sample-voorstelling, met tien dansers en tachtig koorleden op de scène. En met Verdi en Wagner in de hoofdrol.

GEERT VAN DER SPEETEN

De choreograaf Alain Platel staat voor een spannend jaar. *C(h)oeurs*, een opdracht van Gerard Mortier voor de opera van Madrid, wordt een van zijn meest ambitieuze en grootschalige projecten. Met een omslachtig werkproces ook, dat al in oktober van start ging. Meer dan honderd figuranten uit alle hoeken van het land verzamelen elke zaterdag in de dansstudio op de Bijlokesite. Ze proberen een bewegingsarsenaal voor een menigte uit, en testen hoever je daarin kunt gaan. Het resultaat neemt

is echte verandering'

waarin je alles geleidelijk ziet ontstaan. Ik ben als choreograaf iemand die leidt en impulsen geeft. Maar evengoed pik ik impulsen op uit de improvisatiemomenten van de groep. Die spanning is in dit project op de spits gedreven.

C(h)oeurs wordt een voorstelling over de macht van het getal, over de groep en de plaats van het individu daarin. Ze ligt in de lijn van grootschalige producties als *Wolf* (2003), *Vspsr* (2006) en *Pitié* (2008), waarin klassieke livemuziek telkens de drijvende kracht was. Na Mozart, Monteverdi en Bach vertrekt *C(h)oeurs* van koorpassages uit de opera's van Verdi, om uit te monden bij de grote werken van Wagner.

Wat fascineert u in Verdi? Wat brengt zijn muziek bij u teweeg?

'De allereerste vraag om een voorstelling rond Verdi te maken kwam van een dansfestival in Modena, bij de viering van de honderdste sterfdag van de componist in 2001. Ik heb toen even met de gedachte gespeeld om een project op te zetten rond bejaarde zangers, vergane gloriën waar Verdi een rusthuis voor in het leven geroepen had. Toen kwam een meer precieze Verdi-vraag van Gerard Mortier, om het koor als protagonist uit te spelen.'

'Verdi heeft niet de allermooiste muziek geschreven, vind ik. Maar je voelt dat ze vertrekt van een diephumanistische ambitie. Dat was zijn drijfveer. Sommige van zijn melodien zijn zo bekend dat het bijna triviaal wordt om ze uit te spelen. Toch doen wij het, met "Va, pensiero" uit *Nabucco*. Het is een koormoment met een wonderlijk effect. Je voelt dat deze muziek in onze genen zit.'

Verdi staat ook voor pathos. Past die in een koel tijdperk als het onze?

'Oh, maar pathos laat ik nooit liggen. Ik ben niet bang van sentimentaliteit, al voer ik er soms een verwoed gevecht mee.'

'Ik snap ook de kracht van Verdi's muziek, en van opera in het algemeen. Opera is een van de zeldzame kunstvormen die er niet voor terugschrikt om ongeneerd emoties te tonen.'

'Dit koorproject was oorspronkelijk bedoeld voor de New York City Opera. Toen ik er naar voorstellingen ging kijken, stond ik versteld van de ouderwetse aanpak. Zelfs in het amateurtheater bij ons gebeuren straffere dingen. Tot ik besefte dat opera in New York dienstdoet als tegengif. Als wapen tegen de afstandelijkheid en verdedigingsmechanismen in het dagelijkse leven, waar emoties nauwelijks toegelaten zijn.'

Van Verdi naar Wagner is een hele sprong. Hoe komen ze in dit project samen?

'Welke job zullen de indignado's over tien jaar hebben, vraag je je af. Wat zal hun plaats zijn in het systeem?'

'De lichaamstaal die ik onderzoek in mijn werk, komt thuis in Wagners muziek. Misschien nog meer dan in de barokmuziek waar ik vaak mee gewerkt heb. Bij Mozart of Monteverdi werkte telkens het contrast: tussen de dans en de speelsheid van de muziek. Met Wagner en Verdi is er geen contrast, maar harmonie. De meerlagigheid van de muziek graaft diep. Je zou het een verkrampte verstilling kunnen noemen. Al heeft Wagner ook onontkoombare muziek geschreven. De overture van *Lohengrin* hield ons wekenlang bezig, het is muziek waar alles mee mogelijk is. En naar 'Heil König' uit *Die Meistersinger* kun je niet onverschillig luisteren. Het lijkt alsof alle afleveringen van *Lord of the rings* erin samenkomen.'

U noemt een koor op de scène 'gevaarlijk schoon'. Hoezo?

'Een groep heeft iets verleidelijks. Je verlangt er deel van uit te maken, maar er is ook de angst om jezelf te verliezen. Een massa kan zich in een wip tegen jou keren. Dat is iets wat ik bij dit project als choreograaf aan den lijve heb ondervonden.'

'Hoe geef je een koor een sololor? Ik had daar allerlei visioenen over. Maar uiteindelijk kom je uit bij *less is more*. Tachtig mensen die nog maar hun pink in de lucht steken: het maakt meer indruk dan het meest uitgekende bewegingspatroon. Het "Dies irae" uit het *Requiem* van Verdi is het heftigste moment. Het duurt zo'n twintig minuten voor het koor verschijnt. Het komt gewoon de trappen af en dat volstaat om je een kippenvelmoment te bezorgen. Hoe dat komt? Misschien door het veelvoud? Ik heb geen idee, maar ik heb ondervonden dat het werkt.'

Welke politieke lading krijgt de massa?

'De muziek van Verdi en Wagner

voert ons naar een tijdperk waarin pathos goed kon gedijsen. Maar die pathos was ook nodig om een gevoel van verbondenheid en vereniging op te roepen. Verdi en Wagner leefden in een land dat nog geen natie was. Je zou het Duitsland en Italië van toen kunnen vergelijken met het Europa van nu. Blijven we samen of gaan we apart: het blijven pertinente vragen op het schaakbord van de geschiedenis.'

'Samen of apart is meteen het thema van deze voorstelling: dansers tegenover het koor, het individu tegenover de massa. Het onbewuste versus het rationele. Een eigen stem hebben of niet. Het verleidelijke van uitsluiting. Het was niet zo moeilijk om rond die begrippen beelden te verzamelen. Je haalt ze zo uit de media.'

'We gebruiken ook nogal wat citaten. Uit Jonathan Littells roman *De welwillenden* bijvoorbeeld, waarin je confronterende uitspraken vindt over individuele verantwoordelijkheid. Was de spoorwegbeambte die de wissels bediende meer of minder verantwoordelijk dan de officier die de bevelen gaf in het uitroelingskamp? Als individu word je makkelijk meegezogen in een collectief gebeuren.'

'Ook wat Marguerite Duras over politiek en democratie zegt, heeft mij diep geraakt. De echte democratie is volgens haar: elke dag met zeven miljard mensen de ondergang van de wereld ondergaan. Je kunt dat een fatalistische uitspraak noemen. Maar het betekent ook dat we, los van alle verschillen, elkaars gelijken zijn. Omdat we nu eenmaal in hetzelfde schuitje zitten, wordt de hamvraag: wat doe je met je leven? Je kunt beslissingen niet op anderen afschuiven, noch op een hogere orde. Je hebt elke keer weer de keuze om te doen wat je wilt doen.'

De macht van de massa haalde het voorbije jaar het nieuws, dankzij de Arabische lente. Hoe hebt u die ervaren?

'Koor en massa verwijzen als vanzelf naar volksopstanden, van de frietrevolutie en Occupy Wall Street tot de Arabische lente.'

'Vooral de revolutie in Egypte heeft mij aangegrepen. Ze had iets fanatieks, maar verwaterde snel. Uit de geschiedenis weten we dat de revolutie altijd haar kinderen opeet. Welke job zullen de indignado's over tien jaar hebben, vraag je je af. Wat zal hun plaats zijn in het systeem? Het is mijn overtuiging dat veranderingen zich alleen maar geleidelijk en langzaam kunnen voltrekken. Nooit radicaal of plots, want dat soort veranderingen zijn een waanidee.'

'Als persoon, maar ook in mijn werk, ben ik meer voorstander van het compromis dan van de obstructie. Daarom ook vind ik België ook zo'n fantastisch experiment. De politieke situatie verplicht ons om een modus vivendi te vinden.'

In uw recentste werken lijkt u steeds fanatieker een plaats te geven aan het gekwetste lichaam. Waarom?

'Het is mijn manier om via dans de diepere hedendaagse gevoelens te vertolken. Ontegensprekelijk ben ik de voorbije jaren op veel fronten minder radicaal geworden. Ik kijk niet langer neer op klassiek ballet of op de vormtaal van Béjart, omdat ik er een manier in herken om met grote vragen en emoties om te gaan.'

'Het gekwetste lichaam op het podium tonen is uitgegroeid tot mijn persoonlijke taal. Een taal met een universele boodschap, begrijp ik. *Out of context* heeft 180 keer gespeeld en twee en een half jaar getoerd. In Chili hadden we nooit eerder gespeeld, maar we trokken er volle zalen en *Out of context* werd er uitgeroepen tot beste internationale voorstelling. Dat vind ik aandoenlijk: het besef in Santiago iets teweeggebracht te hebben.'

Twaalf jaar geleden laste u nog een sabbatperiode in. U had genoeg van het slopende ritme van creaties en ingewikkelde tourschema's. Bent u er intussen mee verzoend?

'Toeren blijft heftig. Maar mijn strategie is nu dat ik elke plek bewust probeer te beleven, als ging het om een halte op een levensreis. Zo maak je prachtige dingen mee en ontmoet je de wonderlijkste mensen.'

'C(h)oeurs', een productie van Les ballets C de la B, gaat in première op 12 maart in Madrid. Bij ons alleen te zien in het Concertgebouw Brugge, 12 tot 14 juni.

Platel in februari als blauwdruk mee naar Madrid, waar de koorleden van het Teatro Real het dan samen met de livemuziek zullen instuderen. Ook tien dansers van Les ballets C de la B staan mee op het podium.

'Het is een privilege om zo lang en zo intensief aan een voorstelling te kunnen sleutelen', zegt Platel. 'Dat besef ik maar al te goed. Normaal klaren operaregisseurs de klus met een koor in negen werkdagen. Maar voor mijn manier van werken is dit het heiligste moment: de creatieperiode,